

บรรณานุกรม

กฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

พระบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พุทธศักราช 2522 แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2562

กฎหมายต่างประเทศ

Consumer Protection Law (No. 02)

European Convention on Human Rights (ECHR)

International Convention Civil and Political Rights (ICCPR)

Law on Protection of Consumer Rights No. 59/2010/QH12

The American Convention on Human Rights (ACHR)

The consumer Protection Law The Pyidaungsu Hluttaw NO. 10.

Treaty on European Union

หนังสือ

กรมการสารสนเทศ. (ม.ป.ป.). *อิทธิพลของการโฆษณาสินค้า*. กรุงเทพฯ: กระทรวงเศรษฐกิจ.

กัลปียกร วรกุลสถฐานีย์ และพรทิพย์ สัมปัตตะวนิช. (2553). *การโฆษณาเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

โครงการสภาสตรีส่งเสริมผู้บริโภค สภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์. (2542). *คู่มือผู้บริโภค*. กรุงเทพฯ: สภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์.

ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสานต์. (2543). *กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค*. กรุงเทพฯ: วิญญชน.

ไชยยศ เหมะรัชตะ. (2535). *กฎหมายว่าด้วยสัญญา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดารารพร ธีระวัฒน์. (2538). *กฎหมายสัญญา: สถานใหม่ของสัญญาปัจจุบันและปัญหาข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นนทวัชร นวตระกูลพิสุทธ์. (2563). *คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค*. กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2538). *กฎหมายมหาชน เล่ม 3: ที่มาและนิติวิธี*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- _____. (2547). *ภาพรวมของรัฐธรรมนูญและรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- พิศิษฐ์ ชวาลาวัช. (2549). *กฎหมายและจริยธรรมสื่อสารมวลชน* (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพฯ: บ้านหนังสือโกสินทร์.
- ไพโรจน์ อารักษ์ยา. (2545). *บริโภครายอย่างฉลาด อ่านฉลาดก่อนซื้อ*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ภูริชญา วัฒนรุ่ง. (2543). *ปรัชญาและพัฒนาการกฎหมายมหาชน*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- รองพล เจริญพันธ์. (2527). *นิติปรัชญา* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: กิ่งจันทร์การพิมพ์.
- วรพจน์ วิสวุตพิชญ์. (2543). *สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ศักดิ์ดา ธนิตกุล. (2553). *คำอธิบายและกรณีศึกษา พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- สุปรีดา ประศาสนวินิจชัย. (2505). *คำบรรยายโฆษณา*. กรุงเทพฯ: อักษรศาสตร์.
- สุขุม สุนิตย์. (2532). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด*. กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.
- _____. (2540). *คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2551). *คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2550). *คำอธิบายกฎหมายเกี่ยวกับการโฆษณา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.
- เสรี วงศ์มณฑา. (2546). *หลักการโฆษณา*. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- อรณี นวลสุวรรณ. (2538). *พัฒนาการของประชาคมยุโรปตั้งแต่ ค.ศ. 1980 สู่อสหภาพยุโรป*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฮัตเจสตัน, เจ. เอฟ แพล โดย ทวี ตะเวทีกุล. (2519). *ลัทธิเศรษฐกิจ*. กรุงเทพฯ: สมาคมเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์.

วารสาร บทความ

- คัมภีร์ แก้วเจริญ. (2527). ละเมิดกับสังคม. *วารสารอัยการนิเทศ*, 46 (1).

- ไฉไล ศักดิ์วิรพงษ์. (2550). มาตรการทางกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคด้านสื่อโฆษณา. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 33 (1).
- ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสานต์. (2521). การควบคุมโฆษณาเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค. *วารสารนิติศาสตร์*, 10 (2).
- ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสานต์. (2541). อิศระของข่าวสาร. *วารสารนิติศาสตร์*, 9 (3).
- ณัฐจักร ปัทมสิงห์ ณ อยุธยา. (2524). ความรับผิดชอบของผู้ประกอบการผลิต. *วารสารอัยการ*, 4, (39).
- ธัญลักษณ์ นามจักร. (2557). มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านการโฆษณาผลิตภัณฑ์อาหาร. *วารสารนักบริหาร*, 34 (1), มกราคม-มิถุนายน.
- ภาณุฤทธิ์ สารสมบัติ และก่อพงษ์ พลโยธา. (2556). อิทธิพลของแนวคิดหลักในโฆษณาผลิตภัณฑ์อาหารจากสัตว์ที่มีต่อทัศนคติของผู้บริโภค. *BU Academic Review*, 12 (1).
- วรวิทย์ ฤทธิพิศ. (2552). ข้อพิจารณาเกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค. *ดุลพินิจ*, 2.
- วุฒพงศ์ ไพร์เซอร์ ฟอน มาร์แชลล์ แปลโดย กิตติศักดิ์ ปรกติ. (2533). ความรับผิดชอบเพื่อผลิตภัณฑ์: ข้อคิดบางประการในแง่กฎหมายเปรียบเทียบ. *วารสารนิติศาสตร์*, 18 (1).
- อานิตยา มาบัว และสุนีย์ มัลลิกะมาลย์. (2562). *กรอบกฎหมายเพื่อการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค กลุ่ม CLMVT*. วารสารคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 11 (3).
- เอมผกา เตชะอภัยคุณ. (2555). มาตรการคุ้มครองผู้บริโภคกับการก่อตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ศึกษาที่มาจากความจำเป็น และสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน. *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 41 (3).

วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์

- จักรกฤษณ์ กาญจนคุนย์. (2498). *การจำกัดสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลโดยกฎหมาย*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชลทิศ ทิพย์ธารา. (2557). *อาเซียนตลาดเดียวในบริบทของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: บทวิเคราะห์ทางกฎหมายว่าด้วยการเปิดเสรีการค้าระหว่างไทยกับกัมพูชา ลาว เมียนมาร์และเวียดนาม*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัฐวรรณ เจริญรัตน์พรชัย. (2556). *มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคจากการโฆษณาที่แฝงมาในรูปแบบของบทวิจารณ์สินค้าและบริการผ่านระบบอินเทอร์เน็ต*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- เดือนเพ็ญ ภิญญินิธิเกษม. (2546). **มาตรการควบคุมกำกับและการบังคับใช้กฎหมายด้านการโฆษณาผลิตภัณฑ์สุขภาพ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นันทสิทธิ์ บุญทนต์. (2544). **การโฆษณาเปรียบเทียบ: ศึกษาวิเคราะห์ตามกฎหมายไทย**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรเมษฐ์ กฤตลักษณ์. (2543). **การวิเคราะห์เนื้อหาโฆษณารยนต์ญี่ปุ่นทางสื่อสิ่งพิมพ์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พงษ์พลอย สุขะพงษ์. (2558). **แนวทางการคุ้มครองผู้บริโภคของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: ศึกษากรณีการเยียวยาความเสียหาย**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายการค้าระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิชญภา สันติธรรักษ์. (2553). **ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากการซื้อสินค้าตามคำพรรณนา: ศึกษาเฉพาะกรณีโฆษณาและฉลากตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ภัทรภา สุขะพงษ์ไทย. (2550). **มาตรการทางกฎหมายในการห้ามโฆษณาผลิตภัณฑ์ยาสูบ**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายมหาชน, มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ.
- ธีรวุฒิ ทองทับ. (2553). **มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านการโฆษณา: ศึกษาเฉพาะกรณีการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ลักษณะมิตร เอมกริช. (2559). **ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดเงื่อนไขและการใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค**. สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชากฎหมายเอกชน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- วีรียงามนิล. (2544). **มาตรการทางกฎหมายในการประกอบธุรกิจและการคุ้มครองผู้บริโภครถยนต์ใช้แล้ว**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วัชชีรา ตปนียนันท์. (2552). **มาตรการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับอันตรายจากสินค้า: ศึกษากรณีการเรียกร้องค่าเสียหายและค่าสินไหมทดแทนจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สมชาย อติกรจุฑาสร. (2542). **ปัญหาในการดำเนินคดีที่เกี่ยวกับกระแสมิติของผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- สกุลพงษ์ ศรีสมพงษ์. (2563). *แนวทางการพัฒนากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับเนื้อหาดิจิทัล*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อรนุช อาษาทองสุข. (2536). *การควบคุมและแก้ไขปัญหาค้าขายที่ไม่เป็นธรรม*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรสา เบญจธรรวรงค์. (2560). *การคุ้มครองผู้บริโภคจากการปลอมราคาเพื่อขายสินค้า*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อานิตยา มาบัว. (2562). *กฎหมายกลางต้นแบบเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคในกลุ่มประเทศ CLMV&T*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- อิสราภัทร์ พชรธนา. (2563). *มาตรการทางกฎหมายในการกำหนดการใช้สารให้ความหวานในอาหารและเครื่องดื่ม*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

เอกสารอื่น ๆ

- ธีรชญาณ์ ศิริชัชวาลวงศ์, พิชิต เปลี่นขำ, บากาเรีย กะจิ และณัฐพงศ์ ช่วยแข็ง. (2564). *มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับปัญหาการเล่นแชร์ผ่านสื่อออนไลน์*. การประชุมหาคดีใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 12 มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541. (2541, 24 มีนาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 115 (ตอนที่ 15 ก).
- พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2556. (2556, 18 มีนาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 130 (ตอนที่ 25 ก).
- รติปกรณ์ จงอุตสาห์. (2563). *ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคจากการโฆษณาขายสินค้าผ่านสื่อออนไลน์*. เอกสารวิชาการรายบุคคล หลักสูตร “ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล” รุ่นที่ 19 สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม.
- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2538). *สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ*. รายงานการวิจัยเพื่อจัดทำข้อเสนอการปฏิรูปการเมืองไทย เสนอต่อคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย.
- สรียา กาฬสินธุ์. (2556). *การศึกษาบทบาทของสถานการณ์การเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้บริโภคของประเทศไทย*. รายงานฉบับสมบูรณ์ เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2551). *โฆษณาใน บทวิทยุรายการ "รู้รักภาษาไทย"*. ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย. เมื่อวันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2551 เวลา 7.00 - 7.30 น.

เอกสารภาษาต่างประเทศ

Bela Balassa. (1965). *The theory of Economic Integration*. London: George Allen & Unwin.

Charles J. Dirksen and Arthur Kroeger. (1964). *Advertising Principles and Problems*. Minnesota: R.D. Irwin.

Jan Pascal CHAZAL. (2000). Vulnerabilite et droit de la consommation, Collo vulnerabilite et le droit, organise par I Universite P Mendes-France, *Grenoble II le 23 mars*.

Myrdal, Gunnar. (1964). *An International Economy*. New York: Happer&Row.

Lain Ramsay. (2007). *Consumer law and policy: text and materials on regulating on consumer market*. Oxford: Hart Publishing Worcester Place.

Sinal Deutch. (1994). Are consumer rights human right?. *Osgoode Hall Law Journal*, 32 (3).

ฐานข้อมูลออนไลน์

กรมยุโรป กระทรวงการต่างประเทศ. (2561). *สหภาพยุโรป (The European Union - EU)*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://europetouch.mfa.go.th/th/content/89715->

ฐานเศรษฐกิจออนไลน์. (2556). *กลุ่มประเทศ CLMV (กัมพูชา สปป. ลาว เมียนมาร์ และเวียดนาม)*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://www.thanonline.com/index.php?option=com_content&view=article&id=187537:-clmv-&catid=231:aec-news&Itemid=621#.VS5spvmsVAU.

ดวงรัตน์ เสือขำ. (2566). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://courseware.npru.ac.th/admin/files/20191121153219_5bc8d0a28acf2886bb604c9beec7a695.pdf.

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง. (2557). *เศรษฐกิจ กลุ่ม CLMV โตเร็วกว่าโครงสร้างพื้นฐาน*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.trang.psu.ac.th/asean/?p=989>.

วิกิพีเดีย. (2566). *องค์การผู้บริโภคแห่งยุโรป*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://hmong.in.th/wiki/European_Consumers'_Bureau.

สถาบันพระปกเกล้า. (2566). *กลุ่มประเทศ CLMV และ ASEAN 6*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=%E0%B8%81%E0%B8%A5%E0%B8%B8%E0%B9%88%E0%B8%A1%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B9%80%E0%B8%97%E0%B8%A8_CLMV_%E0%B9%81%E0%B8%A5%E0%B8%B0ASEAN_6.

- ศุมน อยู่สิน. (2566). *การโฆษณาภัยสังคมไทย*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://commartshcu.ac.th/images/aticle_teaching_doc/teaching_doc/dong/communication_thaisociety_11.pdf.
- สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. (2566). *สิทธิผู้บริโภค 5 ประการ*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://www.ocpb.go.th/ewt_news.php?nid=35.
- _____. (2566). *การคุ้มครองผู้บริโภคด้านโฆษณา*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://123.242.175.89/office/consumerprotection/%A4%D9%E8%C1%D7%CD%E2%A6%C9%B3%D2.pdf>
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2566). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://dictionary.orst.go.th/>.
- _____. (2566). *โฆษณา*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://dictionary.orst.go.th/>.
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2557). *ข่าวทำเนียบรัฐบาล*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.cabinet.thaigov.go.th>.
- ACCP. (2014). *Law on Consumer Protection, "The Implementation and Enforcement of Consumer Protection in Lao PDR"*. (Online). Available: <http://www.aseanconsumer.org/misc/downloads/usftc-s-Lao-PDR-Phithleudeth-Vongwath.pdf>
- Asian Legal Business. (2023). *New Law on Protection of Consumers' Rights, new obligations for digital services providers*. (Online). Available: <http://asia.legalbusinessonline.com/industry-updates/vietnam-bizconsult-law-llc/vietnam-new-law-on-protection-of-consumers-rights/61032>.
- ASEAN Consumer. (2023). *Country Report on Consumer Protection, Cambodia*. (Online). Available: <http://aseanconsumer.org/misc/downloads/countryreport-cambodia-2008.pdf>.
- Digital School Thailand 4.0. (2566). *การคุ้มครองผู้บริโภค*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://www.digitalschool.club/digitalschool/social1_1_1/social2_3/more/page07.php.
- European Commission. (2023). *EU Consumer Policy Strategy 2007-2013*. (Online). Available: http://ec.europa.eu/consumers/overview/cons_policy/doc/cps_O713_en.pdf.
- Freedom House. (2023). *Freedom of Expression*. (Online). Available: <https://freedomhouse.org/issues/freedom-expression>.
- Hon Terry Davis. (2023). *"Freedom of Expression in Time of Crisis. "Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe*. (Online). Available: <http://www.un.org/en/sc/ctc/specialmeetings/2011/docs/coe/coe-guidelines-crisis-en.pdf>.

- ILaw. (2566). *เสรีภาพการแสดงออก เสรีภาพของทุกคน*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://freedom.ilaw.or.th/freedom-of-expression-101/concept-and-history>.
- Kris Piroj. (2566). *CLMV คืออะไร? เข้าใจกลุ่มประเทศ CLMV และ CLMVT*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://greedisgoods.com/clmv/>.
- Pou Sovachana. (2014). *The Challenges of the CLMV Countries and the Role of Development Partner*. (Online). Available: <http://www.aseancenter.org.tw/upload/files/outlook008-05.pdf>.
- The Standard. (2566). *7 กุมภาพันธ์ 1992 – ชาตินิยมยุโรปลงนามสนธิสัญญา马斯ทริชต์ นำไปสู่การก่อตั้งสหภาพยุโรป*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://thestandard.co/onthisday07021992/>.
- Quah Boon Huat. (2008). *CLMV Development Assistance Programmes: Background, Approaches, Concerns*. (Online). Available: http://www.eria.org/publications/research_project_reports/images/pdf/PDF%20No.4/No.4-part1-3-CLMV%20Development.pdf.